

مقدمه حقوق

شاپا جایی: ۱۸۴۱-۲۷۸۳
شاپای الکترونیکی: ۱۹۲۲-۲۷۸۳

دوره ۶ - شماره ۱۷ - زمستان ۱۴۰۲

بررسی ضرورت افشاء وجود قرارداد تأمین مالی داوری بین‌المللی توسط شخص ثالث و لزوم صیانت از افشاء سایر اطلاعات
محمد مهدی اسدی

کیفیات مشدده جرم در حقوق کیفری ایران
محمد کمالی، محمد باقر بصیر

مبانی حقوق طبیعی جان لاک و تاثیر آن در کنوانسیون حقوق کودک
محمد مهدی داور، سعیده تسلیمی

قضازدایی؛ نگرشی برای پیشگیری از پایداری بزهکاری نوجوانان
محمد جوان‌بخت، پریسا کریمی، محدثه صادقیان لمراسکی
بررسی مفهوم دارنده سند تجارتي

سارا فرزادی مهر، شاپور محمد حسینی، محمدرضا حقیقی
تاثیر سبک زندگی اسلامی در پیشگیری از جرایم یقه سفیدها: بررسی فقهی و حقوقی

مریم کمائی، زهرا انصاری فر، پیتر گاتسچالک
روش‌های حل و فصل اختلافات در قراردادهای فیدیک
آرمان یعقوبی مقدم، محمد غلام پور ویشکائی، محمد یار ارشدی
واکاوی سیر تکوینی پدیده مجرمانه نسل‌کشی در بستر تاریخی

محمد جوان‌بخت، مینو محمدی، کیومرث کلاتتری درونکلا
نقش قاضی اجرای احکام کیفری در بازدارندگی و فردی کردن مجازات
زهرا نظری

نقد و ارزیابی مسئولیت مدیران در قبال بدهی‌های مالیاتی شرکت بر اساس لایحه قانونی اصلاح قسمتی از قانون تجارت و قانون مالیات‌های مستقیم
نیما رضائی، محمد شجاعی فر، امیرحسین ابوالحسنی

جرائم مالیاتی با دیدگاه کیفر شناختی در حقوق ایران
سیده فائزه فاطمی

مرجع صالح و عنوان خواسته در دعاوی ملی شدن اراضی
مسلم اله یاری

چالش‌های اجرایی دفاتر حمایت از حقوق کودکان و نوجوانان با محوریت نقش دادیار
سید مهدی احمدی، نسترن ارزانیان

تاثیر عدالت ترمیمی و سیاست جنایی بر بزه‌دیدگی جنسی اطفال (از حمایت تا بازپروری)
سید حسین دهقان نیری، مریم مسافری

حق تعیین سرنوشت به مثابه یکی از حقوق بنیادین بشر در خصوص اشخاص ترانجسیتی (با تأکید بر دادنامه صادره از شعبه
سیزدهم دادگاه تجدیدنظر استان مازندران)

محمد سعید حسینی، حشمت رستمی درونکلا، محمد مهدی ساکی، فاطمه دهقان، عباس رضایی گیلانی
حمایت از حقوق فرهنگی زندانیان در اسناد بین‌المللی، منطقه‌ای و نظام حقوقی ایران

مرجان نگهی مخلص آبادی

تحلیل نظام حقوق مالیاتی حاکم بر شرکت‌های تجاری
پریسا رضوان، علی زارع

کرامت انسانی در حقوق کیفری و اسناد بین‌المللی
محمد امین ابراهیمی

نقش اموال تملیکی دولت در پیشبرد اهداف اقتصادی: تحلیل قوانین و بررسی موانع و راهکارها
الهام درکی، آپدا مخترع، بهنام رستگاری

موضوعیت و ادله اثبات جرم در قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۹۲
صادق بنی طرفیان جویزای

سیاست کیفری افتراقی قانون نیروهای مسلح در قبال فروش اموال و اشیای نظامی
یاسر شاکری

Aggravated Qualities of Crime in Iranian Criminal Law

Mohammad Kamali

Ph. D. in criminal law and criminology, Islamic Azad University, United Arab Emirates branch, Dubai, United Arab Emirates (Corresponding Author)

Mohammadbagher Basir

Doctoral student of criminal law and criminology, Islamic Azad University, Yasouj Branch, Yasouj, Iran

کیفیات مشدده جرم در حقوق کیفری ایران

محمد کامالی

دکتری حقوق کیفری و جرم‌شناسی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد امارات متحده عربی، دبی، امارات متحده عربی (نویسنده مسئول)
mohammadkamalish@gmail.com

محمدباقر بصیر

دانشجوی دکتری حقوق کیفری و جرم‌شناسی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد یاسوج، یاسوج، ایران
mb92.basir@gmail.com

Abstract

Knowing the aggravating qualities of the crime has important effects in determining the criteria for the diagnosis of serious crimes. The types of aggravating factors include the general factors of aggravation, which in Iran's criminal law are exemplified only in the two factors of multiplicity and repetition of the crime, and specific factors, which are divided into objective factors and personal factors. The existence of crime is always dangerous for the people of the society, but in some cases committing a crime in the form of its frequency and repetition is considered a special threat. In this situation, in order to prevent such crimes from being committed, the legislator has to enact special provisions in the form of increasing the punishment in order to establish justice in the society. Multiplicity and repetition is one of the general causes of punishment escalation because it is not specific to specific crimes and if it is found in any crime, it causes the punishment to be intensified. This article, by using the analytical descriptive method, while comparing the ways of intensifying the punishment, tries to find out the nature of the qualities. To identify the aggravated crime in the laws of Iran and England.

Keywords: Aggravated Qualities, Multiplicity of Crimes, Repetition of Crimes.

چکیده

در تعیین ملاک‌های تشخیص جرایم شدید و اشد، شناخت کیفیات مشدده جرم اثرات مهمی دارد. اقسام علل تشدیدکننده جرم عبارت‌اند از علل عمومی تشدید که در حقوق جزای ایران تنها در دو عامل تعدد جرم و تکرار جرم مصداق پیدا می‌کند و علل اختصاصی که به علل عینی و علل شخصی تقسیم می‌شوند. وجود جرم برای افراد جامعه همواره خطرناک است، اما در برخی موارد ارتکاب جرم در قالب تعدد و تکرار آن تهدید ویژه‌ای به حساب می‌آید. قانون‌گذار ناچار است در این شرایط جهت جلوگیری از ارتکاب این قبیل جرایم مقررات ویژه‌ای را در قالب تشدید مجازات وضع نماید تا سبب برقراری عدالت در جامعه گردد. تعدد و تکرار از علل عمومی تشدید مجازات است زیرا به جرائم خاصی اختصاص ندارد و در هر جرمی مصداق پیدا کند سبب تشدید مجازات می‌گردد. این پژوهش، با استفاده از روش توصیفی-تحلیلی ضمن بررسی تطبیقی جهات تشدیدکننده مجازات تلاش می‌کند تا ماهیت کیفیات مشدده جرم در حقوق کیفری ایران را شناسایی نماید.
واژگان کلیدی: کیفیات مشدده، تعدد جرم، تکرار جرم.

ارجاع:

کمالی، محمد؛ بصیر، محمداقرا؛ (۱۴۰۲)، کیفیت مشدده جرم در حقوق کیفری ایران، تمدن حقوقی، شماره ۱۷.

Copyrights:

Copyright for this article is retained by the author (s) , with publication rights granted to Legal Civilization. This is an open-access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License (<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0>) , which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original work is properly cited.

CC BY-NC-SA

مقدمه

کیفیت مشدده، شرایط وقوع جرم یا شرایط مجرم یا بزه دیده است که منجر به افزایش مجازات می‌شود؛ شناخت ماهیت کیفیت مشدده جرم در تعیین ملاک‌های تشخیص جرایم شدید و اشد، اثرات مهمی دارد. اقسام علل تشدیدکننده جرم که می‌توان به نوعی از آن‌ها به عنوان ماهیت و چیستی تشدیدکننده جرم یاد کرد به دو قسم قابل تقسیم‌بندی است: کیفیت عام تشدید مجازات و کیفیت خاص تشدید مجازات. تدوین مقرراتی در زمینه کیفیت عام و خاص تشدید کیفر در قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۹۲، یکی از جلوه‌های بارز سیاست تشدید کیفر در حقوق کیفری ایران به شمار می‌رود.

گاهی اوقات عواملی در یک جرم به خصوص وجود دارد که باعث می‌شود ارتکاب آن خطر بیشتری را برای جامعه به وجود آورد که در این حالت قانون‌گذار در قالب علل عینی، مجازات را تشدید می‌کند و گاه نیز بنا به وجود خصوصیات و کیفیات معین در مرتکب جرم (علل شخصی) مجازات را تشدید می‌کند که این علل عینی و شخصی تشدید مجازات‌ها، به کیفیات خاص معروفند. گاه نیز قانون‌گذار مجازات‌ها را به خاطر طبع خطرناک مجرم تشدید می‌کند و به جرایم معینی هم اختصاص ندارد بلکه در هر جرمی که مصداق پیدا کند باعث تشدید مجازات می‌گردد که در این حالت جرایم ارتكابی مجرم در قالب تکرار جرم یا تعدد جرم تشدید می‌شود و به کیفیات عام تشدید معروف است.

ملاک تشخیص تکرار جرم از تعدد جرم نیز در سابقه محکومیت کیفری قطعی است که چنانچه

متهمی سابقه محکومیت کیفری قطعی داشته باشد با وجود شرایطی که در فصل ششم قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۹۲، بیان شده است در قالب تکرار جرم مجازات او تشدید خواهد شد. ولی چنانچه سابقه محکومیت کیفری قطعی نداشته باشد مجازات او در قالب تعدد جرم که که شرایط آن در فصل پنجم قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۹۲ آمده است تشدید خواهد شد و به دو قسم تعدد معنوی^۱ و تعدد مادی^۲ تقسیم می‌شود. در ضمن باید متذکر شد که قواعد تکرار و تعدد جرم بر حسب نوع جرایم تغییر پیدا می‌کند. در انگلستان نیز شدت جرم، تنها معیاری است که می‌توان بر اساس آن، مجازات اجتماعی تعیین کرد. در پاسخ به این سوال که معیار تعیین جرم شدید چیست، باید گفت تا آنجا که مربوط به تعیین معیار شدت می‌باشد، دادگاه استیناف برخی رهنمودها را به عنوان معیاری برای اجرا مقرر داشته است.

۱- کیفیات مشدده

تشدید مجازات به این معنی است که مجازاتی در نظر گرفته شود که بیشتر از حد خود و یا به نوعی شدیدتر باشد. راه برای تشدید مجازات بسیار است و این راه‌ها در قانون مجازات جرائم نیروهای مسلح مصوب ۱۳۸۲ به صورت کامل شرح می‌شوند؛ قانون‌گذار شرایطی خاص بر اساس جرایم بازدارنده در نظر گرفته است؛ که در صورتی که جرم در غالب همان شرایط اتفاق بیفتد مجازات شدیدتر می‌شود، پس کیفیت شدیدتر شدن مجازات به اوصافی خاص بر طبق شرایط قانون‌گذار تحقق می‌یابد به همین دلیل کیفیات تشدید مجازات به دو قسم مشدده عام و مشدده خاص تقسیم می‌شود.

در فرهنگ عمید در ذیل واژه کیفیات، جمع کیفیت و به معنی چگونگی‌ها آمده است (عمید، ۱۳۷۵، ۴۱۳۹). در فرهنگ جامع نوین و ترجمه المنجد، کیفیات جمع کیفیه به معنی چگونگی، شیوه، روش، نوع و جنس معرفی شده است. نویسندگان حقوقی نیز در مباحث خود کیفیات را به همان مفهوم فرهنگ نویسان به چگونگی و اوضاع و احوال معرفی نموده‌اند (جعفری لنگرودی، ۱۳۷۴). در واژه نامه حقوق اسلامی نیز برای واژه مشدده معادل انگلیسی Aggravating معرفی شده است که برای بیان معادل انگلیسی اصطلاح کیفیات مشدده، دو واژه Factors و Circumstances به‌طور جداگانه بعد از آن آورده

۱- ماده ۱۳۱

۲- ماده ۱۳۶

شده است که نویسنده همان عوامل با اوضاع و احوال مشدده مجازات‌ها را در ارائه معادل‌های معرفی شده در نظر داشته است.

۲- تاریخچه کیفیات مشدده در حقوق کیفری ایران

عمده تحولاتی که باعث تأثیرپذیری قانون‌گذار کشورمان در خصوص کیفیات مشدده شد و به‌ویژه این تأثیر که در دوره قانون‌گذاری عرفی بیش از پیش مشهود است، ناشی از تحولات عمده‌ای است که در مکاتب و اندیشه‌های کیفری نسبت به این نهادهای حقوقی صورت گرفته است و در این میان تأثیر اندیشه‌های مکتب نئوکلاسیک که طرفداران آن معتقد به فردی کردن مجازات‌ها بودند منحصر به فرد می‌باشد. از نظر پیروان این مکتب، این شخصیت بزه‌کار است که چگونگی و محتوای حکم را مشخص می‌کند. مجازات، صرف رنجی نیست که مرتکب عمل مجرمانه باید متحمل شود، چرا که این رنج در نهایت در بهبود مجرم نیز مؤثر واقع می‌شود. اعمال مجازات ربطی به مسئولیت ندارد، بلکه در چهارچوب اصل فردی کردن قرار می‌گیرد، این مجرم است که مجازات می‌شود ولیکن با ملاحظه فرد، نوع تدریری را که برای او مناسب است مشخص می‌کند. از نظر آن‌ها مسئولیت اساس مجازات و فردی کردن معیار آن است (پرادل، ۱۳۹۴، ۱۱۱). بدین ترتیب، همانگونه که خواهیم دید، اصول مربوط به تخفیف مجازات و تشدید مجازات و تعیین حداقل و حداکثر مجازات‌ها به تاسی از عقاید مکتب نئوکلاسیک در قانون جزای عمومی مصوب ۱۳۰۴ کشورمان و قوانین جزایی بعد از آن وارد شد.

تشدید مجازات از جمله موضوعاتی است که در خصوص اعمال مجازات‌ها در ادوار و اعصار مختلف مورد توجه بوده است و از روزگاران گذشته در متون و قوانین جوامع بشری این نوع کیفیات با توجه به شرایط و اوضاع و احوال حاکم بر آن جوامع، مبنای اجرای مجازات‌ها بوده‌اند. از آنجایی که ارتکاب جرم در تقابل با احساسات، امنیت و حقوق افراد جوامع بوده است، واکنش نفرت‌آمیز و توأم با انزجار اعضای هر جامعه را به همراه داشته است. اگرچه این واکنش در طول تاریخ دچار تحولات گوناگونی شده، ولیکن غالباً در شکل مجازات علیه متخلفان از قوانین حاکم، خودنمایی کرده است. از این رو نهادهایی با عناوین کیفیات مخففه و کیفیات مشدده قدم در عالم قانون‌گذاری کشورها نهاد تا هرچه بیشتر کیفرها را با اعمال ارتكابی مجرمین متناسب نمایند.

اعمال تشدید مجازات و در نظر گرفتن کیفیات مشدده در تمدن‌های کهن ایران نیز از جمله شیوه‌های

برخورد با جرائم بوده است و اگر بگوییم که تشدید مجازات با وجود علل مشدده مجازات‌ها یک امر طبیعی است، اغراق نکرده‌ایم. چراکه نیازهای جوامع بشری و به خصوص تمدن کهن ایران، با اشکال و طرق گوناگون در متون و اسناد تاریخی انعکاس یافته و خود گواه روشنی بر این مدعا است. همچنین تأسیس حقوقی کیفیات مشدده در نظام کیفری انگلستان در طول دهه‌های اخیر دچار تحولات متنوعی شده به طوری که الگوهای تشدید کیفر در پاسخ به منتقدانی که رویه‌های تعیین و تشدید مجازات را بر اساس جنسیت، نژاد، زمینه‌های قومی، موقعیت اجتماعی، موقعیت اقتصادی و... تبعیض آمیز تلقی می‌کردند اصلاح شده و منجر به یک دادرسی منصفانه با تشدید کیفر متناسب گردیده است. قانون‌گذار و سیاستگذاران کیفردهی با توجه به معطوف شدن افکار عمومی به نتیجه دادرسی ناگزیر به تناسب تشدید کیفر با در نظر داشتن میزان خطرناکی بزهکار و نوع جرم ارتكابی شده‌اند (Freckelton, 1996).

۳- مبنای تشدید مجازات در حقوق کیفری ایران

گاه احکام الهی در انسان‌ها تأثیرگذار نیستند و افراد مرتکب جرم و معصیت می‌گردند مگر عده‌ای از افراد که لطف الهی شامل حال آن‌ها گردد و فطرت و سرشت خود را همچنان پاک نگه دارند. بنابراین عده‌ای که سرپیچی نمایند نیاز به انذار و تبشیر دارند تا از این طریق دست از گناه کشیده و به صراط مستقیم پا گذارند. حتی تشویق‌ها و در مقابل مجازات‌های اخروی در برابر این گروه از افراد متجری تأثیرگذار نیست از همین رو تنها راه چاره در تبیین مجازات‌های دنیوی خواهد بود. بنابراین ضمانت اجرایی که پیش‌بینی شده در مقابل افرادی است که طغیانگر بوده و به هر طریقی سرپیچی نموده و فرمانبردار نیستند.

وضع و جعل قوانین یک مطلب و اجرای آن در میان افراد جامعه مطلب دیگری است. افراد جامعه باید در اجرای قوانین پایبند باشد تا بدین سان نظم و امنیت موردنظر فراهم گردد. این مهم عملی نخواهد شد مگر با وضع ضمانت اجرای لازمه هر قانونی. تشریح قوانین از سوی حکام هر جامعه و مقنن با توجه به وضع آن نظام و جهت صیانت از حقوق مورد حمایت خویش و تأمین نظم اجتماعی صورت می‌گیرد. اما در کنار این‌ها در نظام اسلامی مجازات‌ها براساس آنچه شارع مقدس بیان نموده اعم از حدود، قصاص، دیات و تعزیرات هستند که در هر یک موارد تعیین آن مشخص گردیده است. با مذاقه در نظام جزایی اسلام و فلسفه مجازات‌های اسلامی مشخص می‌گردد که شارع مقدس برای جلوگیری از اختلال

و شیوع فساد در نظام اسلامی اعمالی که تأثیر بیشتر و آثار گرانتری بر جامعه خواهند داشت را تحت عنوان حد و با مجازات‌های ثابت و غیرقابل بخشش و تبدیل در نظر گرفته است.

در طول تاریخ ارتکاب جرم همواره برخلاف احساسات و عواطف جامعه بوده است. بدون شک واکنش جامعه در قبال ارتکاب جرم به صورت مجازات بروز می‌یابد، ولی با توجه به این که هدف اصلی مجازات در نظام‌های حقوقی جدید اصلاح و بازپروری مجرم است عوامل مختلفی در تعیین این مجازات مؤثر خواهند بود. به عقیده برخی هدف کیفر در اسلام سزادهی و بازدارندگی عام، بازدارندگی خاص و تشفی خاطر مجنی علیه است. از سویی، برخی دیگر بر این باورند که توجه به تادیب، اصلاح و بازپروری مرتکب از اهداف اساسی کیفر در نظام اسلام محسوب می‌شود و مشقت و رنج ناشی از مجازات هدف غایی نبوده است. هدف دوم امروزه از قوت بیشتری برخوردار است. از همین رو برای نیل به اهداف موردنظر باید ویژگی‌هایی از قبیل شخصیت مجرم و شرایط و اوضاع و احوالی که جرم در آن ارتکاب یافته است در تعیین مجازات مدنظر قرار گیرد که از آن به عنوان اصل فردی کردن مجازات‌ها یاد می‌شود. این اصل بیانگر این است که برخورد جامعه با توجه به ویژگی‌های مجرمین از حیث سوابق کیفری انگیزه‌ها و حالات جرم متفاوت است به نحوی که در برخورد با برخی از مجرمین از تخفیف یا معافیت از مجازات استفاده کرده و در برخورد با برخی دیگر تشدید مجازات را به کار می‌بندد.

تشدید مجازات یکی از مصادیق اجرای اصل عدالت کیفری محسوب می‌شود زیرا تناسب جرم و مجازات و تعیین دقیق عوامل مشدده در عادلانه‌تر کردن نظام کیفری کمک شایانی می‌کند. ارتکاب سه جرم حدی، در مرتبه چهارم موجب تشدید مجازات است و مرتکب را محکوم به قتل می‌کند. برخی از فقها معتقدند که تکرارکننده جرم مصداق افساد فی الارض است و با توسل به عنوان افساد فی الارض مبنای چنین تشدید را معین می‌نمایند. به عقیده این گروه عناصر افساد فی الارض با تکرار و عادت به جرم محقق می‌شود. زمانی عمل مرتکب عنوان مفسد فی الارض را خواهد گرفت که عملیات مجرمانه در حد وسیع باشد. در این مورد نیز بزهکار عملیات مجرمانه را دامن زده و دست از ارتکاب بر نمی‌دارد. در رابطه با تکرار جرم می‌توان بیان نمود که مبنای اصلی تشدید مجازات در این موارد مقابله با حالت خطرناک مجرم است. از آنجا که با ارتکاب جرم و اجرای مجازات در وهله اول مجرم اصلاح نشده حالت خطرناک او محرز است. بنابراین منافع و مصالح اجتماعی موجبات تشدید مجازات در چنین

مواردی را فراهم می‌کند. در واقع این بزهکاران مصداق مجرمین به عادت در حقوق موضوعه هستند که باید مورد درمان قرار و اصلاح قرار بگیرند. در رابطه با عوامل دیگر تشدید نیز همین فلسفه اصلاح مجرمین خطرناک و پیشگیری عمومی و اختصاصی از جرم مطرح است.

عوامل عینی تشدید مجازات باید به صورت موردی بررسی شوند. در رابطه با مسئله اعدام شخص زانی با زن پدر در متون فقهی مبنای خاصی ذکر نگردیده و تنها به دلیل روایت خاصی است که در این زمینه وجود دارد و به طور خاص و استثنایی زنا با زن پدر را مطرح نموده است. به عبارت بهتر مقنن ما چون در بحث حدود کاملاً تابع نظر فقها است و اقوال ایشان را در قالب قانون بیان نموده است هیچ مستندی در رابطه با تشدید مجازات به دلیل این که زانیه، زن پدر مرتکب است، ندارد و به تبعیت از فقه این امر رادکر نموده است. تنها مستمسک فقها در این مورد فقط روایات خاص موجود است چرا که محارم سببی شامل حکم زنا با محارم نمی‌گردند.

از دیگر عواملی که موجبات تشدید مجازات را فراهم می‌آورد بحث رابطه محرمیت است. ازدواج با محارم به نص قرآن کریم و سنت صریح پیامبر (ص) و اجماع فقها حرام است. چون قرآن کریم به این امر تصریح نموده است زنا با این گروه نیز از موارد مشدده محسوب می‌گردد. زنا با محارم موجب حرمت نسل خواهد شد و آثار و پیامدهای سوئی به همراه دارد و کانون خانواده را به عنوان مقدس‌ترین نهاد مورد توجه اسلام ناامن می‌کند و بهداشت نسل را نیز تحت تأثیر قرار می‌دهد و آثار روحی و روانی فراوانی برای افراد به دنبال خواهد داشت. خداوند خانواده را مکان امنی برای افراد قرار داده است تا در پرتو آن رشد و نمو یابند و موجبات شکوفایی خود و جامعه اسلامی را فراهم آورند. اسلام توجه ویژه‌ای به خانواده دارد از همین رو متعرض به حریم خانواده را با سخت‌ترین مجازات‌ها سزا می‌دهد. بنابراین نقض کنندگان این حریم نابخشودنی هستند و باید به اشد مجازات برسند.

مسئله دیگر که در بحث تشدید حدود مسئله احصان مرتکب است. محصن بودن یک عامل عینی است و مجازات را برای دارنده این صفت تشدید می‌نماید. خداوند ازدواج را برای افراد قرار داده است تا در گستره آن به نیازهای مختلف از جمله نیاز جنسی پاسخ گویند. روابط جنسی باید در چهارچوب و حریم مشخصی باشند تا با هدایت آن از اشاعه فحشا در جامعه جلوگیری شود. زمانی که روابط جنسی و شهوت افراد سرکشی نماید آثار آن نه تنها افراد بلکه جامعه را نیز تحت تأثیر قرار می‌دهد. بنابراین کسی که ازدواج می‌نماید و امکان تخلیه حس شهوت وی وجود دارد اگر به زنا روی آورد روح طغیانگر و

شهوت پرست خود را به منصفه ظهور رسانیده پس مستوجب اشد مجازات است. در رابطه با عنف به عنوان عامل مشدده باید بیان نمود که استفاده از عنف موجب می‌گردد جرایم جنسی که فی الذاته زشت و ناپسند می‌باشند بسیار قبیح‌تر و خشن‌تر ارتکاب یابند، این گونه از جرایم علاوه بر خسارات مادی متعددی که به بار می‌آورد به شان و کرامت انسانی آسیب می‌رسانند. انسان مالک جسم خویش است و این تمامیت باید از هرگونه تعرضی مصون بماند. اسلام به کرامت و شخصیت والای انسانی احترام و ارزش قائل است (آیه شریفه ۷۰ سوره مبارکه اسراء)^۳. وجود رضایت در شرع اسلام در قالب ازدواج تبلور می‌یابد. عمل جنسی بدون رضایت بزه دیده تحت عنوان عنف و اکراه خواهد بود. عنف چون با قهر و غلبه همراه است و رضایت بزه دیده را مخدوش می‌نماید مستلزم تشدید مجازات خواهد بود. در نظر گرفتن مجازات اعدام برای جرایم جنسی همراه با عنف نشان‌دهنده این است که اسلام حق حاکمیت بر جسم و جان که از اصول اساسی حقوق حقوق بشری است را مورد توجه داشته به همین دلیل مرتکب را این چنین به اشد مجازات می‌رساند.

تشدید کیفر مثلاً در حالت تعدد جرم و تکرار جرم از نتایج اصل فردی کردن کیفرها می‌باشد و در این حالت است که به منظور حفظ جامعه، احقاق حق، اصلاح بزه‌کار و... کیفر شدیدی در نظر گرفته می‌شود. ضمناً باید دقت کرد که صرف تعیین و اعلام صریح جرم و مجازات ولو به صورت مشخص و آگاهی‌دهنده نیز کافی نمی‌باشد بلکه مجازات‌ها باید در زمان مناسب، به موقع اجرا درآیند در غیر این صورت اعتماد عمومی سلب و ارزش‌های اجتماعی که از طریق کیفر حمایت می‌شوند، متزلزل می‌گردد (بولک، ۱۳۹۱، ۲۱).

نتیجه

تدوین مقرراتی در زمینه کیفیات عام و خاص تشدید کیفر در قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۹۲، یکی از جلوه‌های بارز سیاست تشدید کیفر در حقوق کیفری ایران به شمار می‌رود. کیفیات خاص که به صورت پراکنده در مواد مختلفی از قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۹۲ مورد اشاره قرار گرفته است

۳- وَلَقَدْ كَرَّمْنَا بَنِي آدَمَ وَحَمَلْنَاهُمْ فِي الْوُجُوهِ وَالْبَحْرِ وَرَزَقْنَاهُمْ مِنَ الطَّيِّبَاتِ وَفَضَّلْنَاهُمْ عَلَى كَثِيرٍ مِمَّنْ خَلَقْنَا تَفْضِيلًا. و به راستی ما فرزندان آدم را گرامی داشتیم و آنان را در خشکی و دریا [بر مرکب‌ها] بر نشانیدیم و از چیزهای پاکیزه به ایشان روزی دادیم و آن‌ها را بر بسیاری از آفریده‌های خود برتری آشکار دادیم.

عبارت است از اسباب و عواملی که در جرایم خاصی موجب تشدید کیفر می‌شود. ولی کیفیات عام به جرایم معینی اختصاص نداشته بلکه در هر جرمی که مصداق پیدا کنند موجب تشدید کیفر می‌گردد و به دو قسم تعدد جرم که مقررات آن در فصل پنجم و تکرار جرم که مقررات آن در فصل ششم قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۹۲ مورد اشاره قرار گرفته است، تقسیم می‌گردد. این کیفیات تشدید، از سوی مقنن پیش‌بینی شده و سبب بالارفتن کیفر، در راستای اصل فردی‌سازی می‌شود. منتها در این مسیر، مقنن باید به گونه‌ای عمل نماید که در کنار این اصل، اصول دیگر حاکم بر حقوق جزا نیز رعایت گردیده و قانونی شفاف و مورد تأیید تصویب گردد.

عوامل تشدید کیفر در راستای بالینی کردن مجازات و مشخصاً اصل تفرید قضایی مجازات‌ها و اصل تناسب بین جرم و مجازات پیش‌بینی شده‌اند. تشدید کیفر همیشه با مجوز قانون است، زیرا در غیر این صورت مغایر با اصل قانونی بودن مجازات‌ها خواهد بود. در حقیقت یکی از راهکارهای نظام‌های کیفری در مبارزه با جرایم متعدد و مکرر که ضرر سنگینی برای جامعه دارند، تشدید مجازات می‌باشند که قاضی را در اجرای مجازات‌ها مکلف به تبعیت از آن می‌کند. مقنن در قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۹۲ به دنبال تناسب جرم و مجازات مقرر برای جرم است و با تعیین محدوده تشدید مجازات به اصل قانونی بودن مجازات‌ها توجه داشته است.

از آنچه گفته شد، معلوم می‌شود که قانون‌گذار در پاره‌ای موارد و متناسب با حالات مجرمین، تشدید مجازات را تجویز نموده است. علی‌الاصول، چنین روش و برخوردی، مبتنی بر شدت زیان وارده و خطرات حاصله از جرم است که این خود گاهی نمود مادی دارد، مثل جرائم علیه تمامیت جسمانی افراد و گاهی جنبه معنوی به خود می‌گیرد، همچون منافیات عفت. در اصطلاح حقوق کیفری، به کیفیات و شرائطی که سبب تشدید مجازات مرتکب می‌گردد «علل تشدید مجازات» گفته می‌شود.

ملاحظات اخلاقی: موارد مربوط به اخلاق در پژوهش و نیز امانتداری در استناد به متون و ارجاعات مقاله تماماً رعایت گردیده است.

تعارض منافع: تعارض منافع در این مقاله وجود ندارد.

تأمین اعتبار پژوهش: این پژوهش بدون تأمین اعتبار مالی نگارش یافته است.

منابع

- قرآن کریم

فارسی

- ابراهیم وند، حسام و توجهی، عبدالعلی، ۱۳۹۶، کیفرگذاری و کیفردهی در حوزه سلب آزادی در حقوق ایران و انگلستان، **فصلنامه دیدگاه‌های حقوق قضائی**، شماره ۷۷.
- بولک، برنارد، ۱۳۹۱، **کیفرشناسی**، ترجمه دکتر علی حسین نجفی ابرندآبادی، چاپ هشتم، تهران، انتشارات سمت.
- پرادل، ژان، ۱۳۹۴، **تاریخ اندیشه‌های کیفری**، ترجمه دکتر علی حسین نجفی ابرندآبادی، چاپ دهم، تهران، انتشارات سمت.
- جعفری لنگرودی، محمدجعفر، ۱۳۷۴، **ترمینولوژی حقوق**، چاپ هفتم، تهران، انتشارات گنج دانش.
- ساداتی، سیدمحمد مهدی و جمالی، طلعت، ۱۴۰۰، بازخوانی انتقادی مدل‌های تعیین کیفر تعدد مادی جرائم تعزیری در حقوق مصر، آلمان، انگلستان و ایران، **فصلنامه حقوق تطبیقی**، شماره ۲.
- عمید، حسن، ۱۳۷۵، **فرهنگ عمید**، چاپ ششم، تهران، انتشارات امیرکبیر.
- محمدی مغانجوئی، فاطمه، ۱۳۸۹، اصول و ضوابط ناظر بر تعیین کیفر و اهداف آن مطالعه تطبیقی حقوق انگلستان آلمان و ایران، **رساله دکتری حقوق کیفری و جرم‌شناسی**، دانشکده حقوق و علوم سیاسی، دانشگاه تهران.
- یزدیان جعفری، جعفری، ۱۳۸۷، اصل تناسب جرم و مجازات؛ چرایی و چگونگی آن، **دوفصلنامه پژوهش حقوق تطبیقی**، شماره ۱۴.

لاتین

- Freckelton, I, 1996, Introduction: Criminal sentencing, in the laws of Australia, Sydney: law book co.

Legal Civilization

No.17- Winter 2024

ISSN: 2873-1841
ISSN: 2873-1922

An Investigation of the Necessity to Disclose the Existence of Contract in Third Party Funding in International Arbitration and Privilege

Mohammad Mahdi Asadi

Aggravated Qualities of Crime in Iranian Criminal Law

Mohammad Kamali, Mohammadbagher Basir

The Foundations of Natural Rights in John Locke and Its Impact on the Convention on the Rights of the Child

Mohamad Mahdi Davar, Saeideh Taslimi

Decriminalization; an Attitude to Prevent the Persistence of Juvenile Delinquency

Mohammad Javanbakht, Parisa Karimeh, Mohaddeseh Sadeghian Lamraski

Examining the Concept of the Holder of a Commercial Document

Sara Farzadimehr, Shapoor Mohammadhosseini, Mohammadreza Haghighi

The Effect of Islamic Lifestyle in the Prevention of White-Collar Crimes: Legal and Jurisprudential Analysis

Maryam Kamaei, Zahra Ansarifard, Petter Gottschalk

Methods of Resolving Disputes in FIDIC Contracts

Arman Yaghobi Moghadam, Mohammad Gholampour Vishkaei, Mohammad Yararshadi

Examining the Analyzing the Evolution of the Criminal Phenomenon of Genocide in the Historical Context

Mohammad Javanbakht, Minoo Mohammadei, Kiomars Kalantari daroonkela

The Role of the Judge in the Execution of Criminal Sentences in Deterrence and Individualization of Punishment

Zahra Nazari

Criticism and Assessment of Managers' Responsibility for the Company's Tax Liabilities Based on the Legal Bill to Amend a Part of the Commercial Law and the Direct Taxes Law

Nima Rezaei, Mohammad Shojaei Far, Amirhasan Abolhasani

Tax Crimes with an Approach to Penology in Iranian Law

Sayyede Faezeh Fatemi

Competent Authority and Demand Title in Land Nationalization Lawsuits

Moslem Alahyari

Executive Challenges of Children and Adolescent Rights Protection Offices Centered on the Role of Judge

Sayyed Mehdi Ahmadi, Nastaran Arzainan

Environmental Responsibility of Multinational Companies in the Oil Industry with Emphasis on the "Polluter Pays" Principle

Hadi Masoudifar, Fatemeh Naeimi Shamel

The Impact of Restorative Justice and Criminal Policy on Sexual Victimization of Children (from Protection to Rehabilitation)

Sayyed Hosein Dehghan Nayeri, Maryam Mosaferi

The Right to Self-Determination as one of the Basic Human Rights Regarding Transgender People (with Emphasis on the Decree Issued by the 13th Branch of the Court of Appeal of Mazandaran Province)

Mohammad Saied Hosseini, Heshmat Rostami Daroonkela, Mohammad Mehdi Saki, Fatemeh Dehghan, Abbas Rezaei Gilani4

Protection of the Cultural Rights of Prisoners in International, Regional Instruments and Iranian Legal System

Marjan Negahi Mokhlesabadi

Analysis of the Tax Law System Governing Commercial Companies

Parisa Rezvan, Ali Zare

Human Dignity in Criminal Law and International Documents

Mohammad Amin Ebrahimi

The Role of Government-Owned Property in Promoting Economic Goals: Analysis of Laws and Examination of Obstacles and Solutions

Elham Derki, Ayda Mokhtareh, Behnam Rastegari

Subjectivity and Proof of Crime in the Islamic Penal Code Approved in 2012

Sadegh Banitarafian Havizavi

The Differential Criminal Policy of the Armed Forces Law against the Sale of Military Property and Objects

Yasser Shakeri